

Ova lijepa kolekcija od dvanaest reprezentativnih knjiga, gotovo biblioteka, priređena je i otisnuta u samo tri godine, od 1992. do 1994. (Iz iste su serije objavljene još dvije knjige, *Sagen aus dem alten Österreich*, koje su rasprodane, pa ih nismo mogli prikazati.) Glavni je priređivač i urednik Leander Petzold, poznati austrijski znanstvenik, sveučilišni profesor i ravnatelj Instituta za europsku etnologiju u Innsbrucku. U radu su mu pomagali suradnici, Petra Streng i Ingo Schneider kojima osobno zahvaljuje u predgovorima knjiga.

U deset su posebnih knjiga, lijepo i ujednačeno opremljenih, predstavljene predaje iz osam austrijskih zemalja i posebno iz grada Beča, koji je posebno administrativno područje. Iznimka je knjiga predaja iz Južnoga Tirola, pokrajine u kojoj žive i Austrijanci, ali se nalazi u sklopu Italije. Ta se knjiga razlikuje od ostalih i po tome što su njoj prvi put objavljeni zapisi što ih je prije pedeset godina skupio pokojni istraživač Willi Mai. Priređivanju knjige pomogla je njegova udo-vica Marianne Direder-Mai.

Knjige su koncipirane istovjetno: u kratkom se uvodnom dijelu uvijek donosi kratak pregled o temama ili istraživanjima predaja kraja (ili grada) iz kojega su tekstovi, upozorenje na specifičnosti pojedinoga sveska, a zatim slijede tekstovi. Predaje su grupirane u

veće tematske cjeline od kojih svaka ima poseban opći naslov koji određuje temu; većina se tema i motiva ponavlja u više knjiga jer pripadaju općim temama usmene predaje: primjerice razna proročanstva koja su svoj odjek našla u predajama, povijesne osobe koje su potaknule nastanak predaje ili je predaja nastala nakon nekog povijesnog događaja: najčešće su to austrijski plemići ili pak vladari iz kuće Habsburg, zatim čudesan i zagonetan život tajanstvenog liječnika Paracelsusa, koji je navodno pokopan u Salzburgu, tu su i priče o doktoru Faustu, koje su svoj odjek našle i u književnosti i u predajama ostalih europskih naroda; priče o obrani u ratovima, a napose o turskoj opsadi i najrazličitijim načinima obrane malih gradova od mnogo jačeg neprijatelja; o čudima koja se vežu uz zavjetne crkve, slike ili kipove koje se u njima nalaze, a prepričavali su ih očevici, uglavnom hodočasnici.

Dakako, tu su i poznate predaje o vješticama, kugi, čarobnjaštvu, patuljcima, divovima i duhovima, o vilama, zakopanom zlatu i njegovim čuvarima, o demonskim životinjama, susretima s mrtvima i mitskim bićima. Suvremene gradske predaje, uralse u tehničku civilizaciju i koje se danas pričaju u svim europskim gradovima donose se samo u knjizi o Beču.

Ono što je za nas zanimljivo jest podudarnost pojedinih motiva i čitavih tematskih krugova s hrvatskim predajama (mislim pritom na krug povijesnih predaja, a ne na mitske koje su

Sagen aus Tirol, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1992., 286 str; **Sagen aus Niederösterreich**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1992., 288 str; **Sagen aus Oberösterreich**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1993., 276 str; **Sagen aus Steiermark**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1993., 319 str; **Sagen aus Südtirol**, hrsg. von Marianne Direder-Mau und Leander Petzold, Diederichs, München 1993., 252 str; **Sagen aus Wien**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1993., 272 str; **Sagen aus Salzburg**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1993., 286 str; **Sagen aus Kärnten**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1993., 288 str; **Sagen aus Voralberg**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1994., 310 str; **Sagen aus dem Burgenland**, hrsg. von Leander Petzold, Diederichs, München 1994., 320 str.

poznate u čitavoj Europi): primjerice poznata zagrebačka priča o Medvedgradskom topu i obrani od Turaka ima i svoju govoto istovjetnu inačicu u Grazu, u samom centru Beča postoji Krvava uličica, Blutgäßchen, koja svoje ime duguje događaju punom užasa i krvi, kao što se i ime zagrebačkog Krvavog mosta povezuje sa sličnim događajima, Marija Terezija i njezin sin Josip II., jednako su pravedni u dijeljenju pravde i u austrijskim i hrvatskim tekstovima...

Ono što svaku knjigu čini specifičnom i drukčijom jest bogatstvo i raznolikost svakog pojedinačnog teksta, točni nazivi mjesta i imena ljudi kojima se neki događaj navodno dogodio, pokušaj vremenskog određenja događaja, što pokazuje duboku uraslost predaja u kraj iz kojega potječu, a priči daje vjerodostojnost.

Raznolikost izričaja i oblikovanja pojedinih sadržaja u pojedinačnim tekstovima, a istodobna sličnost i podudarnost tema i motiva u svim tim knjigama, otkrivaju nepoznatu povijest i prošlost Austrije, koju su prvenstveno stvorili, zapamtili i ispričali sami njezini stanovnici. Skriveno dosad pretežno u arhivima ili zbirka koje su se objavljivale s drukčijim, znanstvenim namjenama, pokazuju te predaje duboku povezanost ljudi s tradicijama svojega kraja ili grada.

Tekstovi potječu iz starih i najnovijih rukopisa i zbirki. Jezik priča u ovim knjigama je književni njemački jezik, a dijalektalni ili lokalni oblici javljaju se rijetko, pretežno u novijim zapisima. I pravopis je prilagođen suvremenom pravopisu, a posebno su označene priređivačke promjene izvornoga teksta.

Knjige imaju i znanstvenu aparaturu (popis iskorištene literature, točan izvor svakog pojedinačnog teksta, popis ilustracija), ali je njihova čitalačka recepcija mnogo šira od znanstvenih krugova. To je vrsta knjige koja podsjeća na djetinjstvo, budi osobna sjećanja i koju vjerojatno svaki stanovnik kraja iz kojega su priče želi imati u svojoj biblioteci. O tome svjedoče i podaci da se knjige izvrsno prodaju, dapače, neke su rasprodane.

Možda bi taj vrijedan napor austrijskih znanstvenika i novčana potpora izdavača mogla i nama biti poticajem za niz knjiga hrvatskih predaja.

Ljiljana MARKS

Milivoj Solar, Laka i teška književnost, Predavanja o post-modernizmu i trivijalnoj književno-sti, Matica hrvatska, Zagreb 1995., 187 str. (Mala knjižnica Matice hr-vatske, kolo 3, knj. 14)

Knjiga donosi sedam rasprava, napisanih u obliku sveučilišnih predavanja, a neke su od njih već bile objavljene u domaćim književnim časopisima od 1991. do 1994. godine. Kako je iz naslova vidljivo, autor se u ovoj knjizi vraća proučavanju fenomena kojima se i ranije bavio, iako sada upotrebljava drugačije nazive, primjenjuje drugačije metode, iz-bore primjera i tumačenja. Osvrnut ćemo se

prvo na uvodno predavanje *Laka i teška književnost*, te na predavanje pod naslovom *Svrha proučavanja književnosti* jer nam se čini da ukazuju na temeljni pristup autora koji suvremenu krizu tradicionalne institucije književnosti i njenog znanstvenog proučavanja zahvaća s epistemološkog i filozofskog aspekta.

Uvođenje opreke lako/teško na apstraktnu razinu promišljanja književnosti funkcionalno ilustrira filozofsku i epistemološku problematiku promatranih fenomena. Prvotno i teška i laka, književnost po svojoj prirodi, kako je ona naznačena još u horacijevskom zahtjevu da književnost treba 'i poučiti i zabaviti', shvaćena je u kontekstu suvremene krize tradicionalne institucije književnosti ne kao jedinstvena institucija nego rascijepljena na dvije autonomne, međusobno oprečne djelatnosti: tešku književnost i laku književnost. Ontološka dvojba 'postoji li danas književnost ili književnosti', koja se može formulirati i kao pitanje 'je li danas književnost i laka i teška ili samo laka ili teška, uvođenjem epistemološke problematike dobija